

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 24.9.2012 VM188:00/2009

LAUSUNTO KUNTASANASTON RUOTSIN- JA ENGLANNINKIELISESTÄ OSUUDESTA

Maa- ja metsätalousministeriö esittää lausuntonaan kuntasanaston ruotsin- ja englanninkielisestä osuudesta seuraavaa:

Yleistä

Maa- ja metsätalousministeriö pitää hyvänä, että lausuntopyynnön mukaista kuntasanastoa valmistellaan valtionhallinnon virastojen ja henkilöstön käyttöön. Näin varmistetaan yhteisen termistön käyttöönotto ja parannetaan kokonaisuudessaan asiakkaiden laatua.

Maa- ja metsätalousministeriö ei ole lausuntoa laatiessaan käynyt kuntasanastoa läpi sellaisella systemaattisuudella, jossa olisi tehty perusteellista tutkimustyötä tai perehtymistä määritelmiin ja selitteisiin ja tehty ristiintarkistuksia englannin- ja ruotsinkielisten käännösten oikeellisuuden arvioimiseksi, sillä käytettävissä oleva aika ja henkilöresurssit eivät tällaiseen systemaattisuuteen riitä.

Yleisenä näkemyksenään lausunnolla olevan kuntasanaston osalta ministeriö toteaa, että kuntasanaston määritelmät ja selitteet ovat muihin sanastoihin verrattuna pitkiä ja varsin hankalasti aukeavia, osin runsaista vaihtoehtoista ja käyttöohjeista johtuen. Aiemmissa sanastoissa määriteltyjä termejä lukuun ottamatta lausunnolle lähetetyssä sanastoversiossa termeille on ehdotettu hyvinkin monia käännöksiä, osa näistä listattu ilman käyttöä koskevaa huomautusta. Erityisesti englanniksi on esim. useita preferred (suositettu), admitted (sallittava) tai jopa deprecated (hylättävä) vastineita. Myös perusteet sille, milloin on lisätty broader/narrower concept tai related concept (laajempi/suppeampi käsite tai lähikäsite, erityisesti englanniksi) eivät ole selkeitä. Ilmeisesti tässä lausuntoversiossa on vielä koottuna runsaasti mahdollisia käännösvastineita ja lausuntokierrokselta toivotaan perusteellista perehtymistä ja kommentointia ensisijaisen käännösten valintoihin, pois jätettäviin ja käytön ohjeistukseen. Ministeriö katsoo, että sanaston kommentointia vaikeutti kääntäjän ja muun käyttäjän näkökulmasta, koska juuri käyttäjän tarvitsemia valintoja ja käytön ohjeistusta ei ole vielä annettu.

Yleisenä huomiona englanninkielisistä käännöksistä voidaan sanoa, että listatut käännösvastineet niistä annettuine tietoineen ovat relevantteja ja mielenkiintoisia, mutta ilman tarkkaa perehtymistä kuhunkin yksittäiseen termiin ja sen käännöksiin suhteessa muihin termeihin niitä ei ole mahdollista tarkemmin arvioida. Tekstiosuukien englanninkielinen käännös on yleisilmeeltään hyvää, sujuvaa ja idiomaattista kieltä. Kunkin määritelmän ja selitteen kielentarkistukseen rinnakkain suomenkielisen kanssa ei ole mahdollista lausunnonantajan puitteissa tehdä.

Sanasto kattaa hyvin kunta-alan tärkeimmät perustermit, ja ruotsinkieliset vastineet vastaavat nykyisin yleisesti käytössä olevia termejä. Määritelmien ja selitteiden käännökset ovat yleisesti ottaen hyviä, paikka paikoin tosin hivenen kankeita, mikä selittyy suomen kielen koukeroisuudesta. Verbit "turvata", "kehittää" ja "edistää" hämärtävät selitteitä, mutta valtionhallinnossa nämä verbit ovat vakiintuneessa käytössä.

Yksityiskohtaisina havaintoina maa- ja metsätalousministeriö haluaa lausunnossaan tuoda esiin seuraavia kohtia:

Ruotsin kielen sanasto

Ruotsin kielen pilkutusta voisi tarkistaa (mm. **A004** Selite: Kommunstyrelsens ledamöter väljs av *fullmäktige*, som utser dem bland sina egna ledamöter eller andra valbara personer i kommunen. Fullmäktige kan återkalla uppdraget för kommunstyrelsens ledamöter, om de inte har fullmäktiges förtroende. **A007** Selite: Typiska sektioner är till exempel kommunstyrelsens personalsektion samt vård- och omsorgsnämndens individsektion, som behandlar sekretessbelagda ärenden som gäller enskilda personer).

Lisäksi esitetään mietittäväksi, tarvitaanko "i fråga" -konstruktioita ollenkaan (**A007** Selite: Direktionen kan vara direkt underställd *kommunstyrelsen* eller underställd den *nämnd* som ansvarar för *uppgiftsområdet* i fråga. > ansvarar för ett visst uppgiftsområde?)

Joitakin verbivalintoja esitetään mietittäväksi uudelleen (Kommundirektören fungerar (arbetar) som ordförande...,... samt verkställandet (?) av arbetspensionsskyddet...,...verkställa (genomföra?) ett program...,...grunda (bilda?) ett samfund. Tämä on ilmeisesti tahaton: **B008 sv borgmästare** Määritelmä: **kommunalt förtroendevald..** Pitkät yhdyssanat tekevät tekstistä yleensä vaikean luettavan, joten esimerkiksi näiden pilkkomista voisi miettiä: **D008 peruspalveluohjelmamenettely, sv bas-serviceprogramförfarande, D015 liikelaitoskuntayhtymä, sv affärsverkssamkommun.**

Englannin kielen sanasto

Sanaston käyttäjälle / To the user:

Taulukot, joissa huomautuksia termin käytöstä ja käyttöhuomautuksista yleensä: Taulukoiden ei liene ole tarkoituskaan olla kattavia, eli käyttöhuomautuksia voi ilmeisesti olla muitakin. Suomeksi ja englanniksi on osin eroavuuksia, mutta tämä johtuneekin näkökulmasta; lähtökielen termi vai käänös (näin selkeästi esim. "säädöksissä", joka viittaa lähtökielen käyttöön). Esim. suomeksi ei taulukossa ole admitted-vastinetta (sallittava), eikä myöskään narrower concept/suppeampi käsite, jota sanastossa käytetään hyvin paljon myös suomeksi. Related concept-vastineita on ilmeisesti annettu vain käänöskielissä, suomeksi oli yksi lähikäsite-tapaus. Jo lähtökohtaisesti lienee hankala asia, milloin ja miten joku muu termi on siten yhteydessä varsinaiseen termiin, että se on syytä ottaa mukaan ja kuinka yhteys saadaan lyhyesti perusteltua lisätiedossa ilman, että aiheuttaa sekaannusta ja vaikeuttaa sanaston käyttöä. Myöskään laajempi

käsite/broader concept huomautuksella varustettuja ei suomeksi taida olla ja näiden tarpeellisuus myös englanniksi olisi syytä tarkistaa. Shorter form on myös ongelmallinen: miten/milloin eroaa kyseisen "lyhyen" sanan omasta merkityksestä? Tällainen lyhentäminen, kun kontekstissa pitempikin muoto merkitystä osoittamassa, lienee yleinen kirjoittamisstrategia ja lyhyempää muotoa ei ole läheskään aina syytä antaa omaa käännösvastineenaan.

Käännökseen liittyen:

- s. 14 alaosassa. Terms written in italics refer to other concepts elsewhere in the glossary. (Suomeksi ei "muihin käsitteisiin", eikä looginenkaan)
 s. 15 keskellä kpl loppu ...a number of such elements in question. "such" tai "in question" esitetään otettavaksi pois.

Yksittäiset termit

Termit, joihin maa- ja metsätalousministeriössä on substanssiosaamista, on tummennettu. Muut yleisempiä/teknisempiä huomioita.

A

Kaikki sanan "kunta" sisältävät termit johtavat hankaliin vastineisiin englanniksi. Tässä useita vastineita local government/authority/municipality ei voine välttää, mutta lisätietojen lukeminen ja ymmärtäminen on varsin haasteellista. Lisäksi kaksi kaupungin vastinetta town/city hankaloittaa ja vaatii lisäselvitystä. Termiä A001 ja muut sanan "kunta" sisältävät termit selityksineen olisi hyvä saada selkeämmäksi ja yksinkertaisemmaksi. Sama koskee muuallakin sanastossa sanan "kunta" sisältäviä termejä, mutta tapaukset A-osiossa, ja tähän mahdollisesti löytyvät selkiinnyttävät ratkaisut olisivat sovellettavissa muihinkin tapauksiin.

A003: Onko party bloc tarpeellinen related concept?

A011: Kaikki deprecated-vastineet voinee jättää pois; tällaista karsintaa olisi ollut hyvä tehdä ennen lausuntokierrosta.

Loppuosan organisaationimikkeet vaikuttavat selkeiltä ja käännösvastineet oikeilta.

B

B001, B005 ym. shorter form: miten erotetaan kyseisen termin lyhyempi muoto tämän termin/sanan yksinäänkin omaavasta (yleiskielisestä) merkityksestä?

C

C001: "kunnallishallinto Lähikäsite" jää irralliseksi, miksi mukana; muutenkaan suomeksi ei juuri lähikäsitteitä.

C003: ovatko kaksi viimeistä käännösehdotusta relevantteja?

C005 vs. C006: jos sekä "voting order" että "order of voting", miksi ei myös "voting method"? Nämä vaihtoehdot voidaan muodostaa hyvin usein englanniksi, onko linjausta, milloin molemmat otetaan mukaan vai onko yleinen englannin rakenteeseen kuuluva mahdollisuus?

C009: onko voting system relevantti related concept?

C011: kommentti suomenkieleen: muoto kuntavaalit näyttää yleistyvän ja virallistuvan nopeasti, pitäisikö mainita muutakin kuin "yleiskielessä"? Kunnallisvaalit "säädöksissä"?

C012: kuusi related concept-vastinetta, pitäisikö ensimmäisen olla preferred?

C014-C036 vaikuttavat selkeiltä, joitain valintoja tehtävä, joita ei tässä pysty arvioimaan.

C037: valitus ja tämä suhteessa muutoksenhakuun näyttää vaativan selkiinnyttämistä, appeal molempien vastineena, mutta valitus-merkityksessä on tarkentavia vaihtoehtoja.

D

D006, D009-D011: esimerkkejä, joissa deprecated-vastineen olisi ehkä voinut jo jättää pois?

D012: municipally-owned huomattavasti yleisempi kuin municipal-owned (pikahaku site:uk)

D013: kunnan liikelaitos käännöksineen siis eri kuin kunnallinen? Ei määritelty tms. Voisiko englanniksi -owned-loppuiset sopia paremmin tähän?

D016: deprecated-vaihtoehdot (lisätietoineen) esitetään poistettavaksi, ja jotta vihdoinkin konserni-käsitteistöön saataisiin selkeyttä, olisi toivottavaa saada perusteellinen analyysi ja yksi/pari määriteltyä vastinetta. Kuten valtiokonsernissa, eri käyttöyhteyksissä saatetaan tarvita eri vastineita tai auki kirjoittamista.

D025: maksu-sanan vastineet eri yhteyksissä vaatisivat käytön ohjeistusta, tähän törmää usein käytännössä.

D029: kuinka valtiontuki=State aid voi olla deprecated, vaikka nimenomaan nämä käsitteet käytössä EU-lainsäädännössä ja käännösparille tulee tuhansia osumia Eurlexissä? Pitäisikö tämä EU-käsite ottaa eri terminä, jos ei ole tässä kohdassa se oikea? Vai onko EU-termi rajattu pois?

D030: selkeiksi kuvitelluissa taloustermeissä on yllättävän paljon vaihtelua,

D036: 2 kertaa sama käännös.

E

Valtionosuuskäsitteistö aika selkeä, jos pitäydytään "central government transfers"-vastineissa, mutta government transfers on yhtenä vastineena kohdassa D027 valtionavustus, -apu. Voisiko selkiinnyttää niin, että transfers vain valtionosuuksissa?

E006: yksikköhinta termiksi englanniksi esitetään muotoa unit price? Yksikkökustannus on oma käsitteensä.

Loput E-osion termien englanninkieliset vastineet määritelmineen ja selitteineen vaikuttavat selkeiltä ja ongelmattomilta.

F

F002: local government muodon sijaan esitetään pitäytymistä municipal-sanassa.

F003: kaksi viimeistä eng-vastinetta pois?

F006: onko municipal boundary report relevantti vastine, vai liian yleinen muoto?

F014: ensimmäinen vaihtoehto selkeästi paras, esim. toisessa pitemmässä re-alku+reform toistaa "uudistuksen". Käytön ohjaamiseksi vain yksi hyvä vaihtoehto, ei pelkkää listausta, mitä tähän asti ehkä käytetty.

F018: city ja metropolitan voi jättää pois

G

G001: riittäisikö functions ja ehkä fields of activity/scope of operation (suomeksi myös toimiala)? Suomeksikin on erikseen velvoitteet (duties) ja vastuut (responsibilities) ja vastualue (area of responsibilities), joten näitä ei tarvita tehtävien käännöksinä. Onko duty siksi, että G004 viranomaistehtävässä tämä käännöksenä? Siihen kyllä sopiikin. Municipality/municipal/local government-lisätieto mutkistaa ihan riittävästi.

G012: onko split-tarpeen mallin vastineena, eikö ole eri termi "tilaaja-tuottajajako" tms.? Ehkä related concept.

G015: kilpailutuksen käännösvastineet vaatisivat enemmän selkeytystä.

G019: selkiinnyttävä.

G023: suhteessa "terveys"-sanan sisältäviin, pitäisikö tässä, englanniksi olla vastine medical, kuten ruotsiksikin sjuk, ei hälso?

G030: MMM:n näkökulmasta "income support=tulotuki" ei ole tässä lähikäsite vaan ihan eri käsite, yhteisen maatalouspolitiikan mukainen tai kansallinen maataloustukimuoto, jota kutsutaan suoraksi tueksi tai tulotueksi (direct support/payment tai income support) erotuksena tuotannon/tuotantomäärien perusteella maksettavasta tuesta. Ei siis ole millään tavoin yhteydessä toimeentulotukseen.

G031: welfare vs. protection, eläinsuojelun puolella sana protection korvattu sanalla welfare, mutta myös suomeksi puhutaan nykyään "eläinten hyvinvoinnista". Lasten kohdalla eri asia, kun "lasten hyvinvointi" ei sovi, joten olisiko lastensuojelu vain protection ja welfare eri asia?

G037, G046, G047, G048, G059-G68: Ovatko department-loppuiset organisaatioyksiköt englanniksi tarpeen? Suomeksikaan ei mainita, että "palvelut/toimi (voi) tarkoittaa myös organisaatioyksikköä". Englanniksihan tyypillisesti organisaatioyksikkö annetaan vain toimintana=esim. services, suomeksi tyypillisemmin osasto/yksikkö-sana mukana, Miksi sana department lisättäisiin Englantiin, tai miksi tarkoite "organisaatioyksikkö" vain englanniksi? G037 "related concept+lisätieto, muissa yhtenä käännösvastineena. G048 ei department-vastinetta. Määritelmät, selitteet ja lisätiedot yleensäkin vaikuttavat näissä epäselviltä, esim. G046 ei lainkaan määritelmää.

G052: urban käännöstä esitetään uudelleentarkasteltavaksi, koska yhdyskunta voi olla myös maaseudulla tai haja-asutusalueella > maaseudun/haja-asutusalueen yhdyskuntarakenne. Perinteisesti yhdyskunta=community. Esim. "rural community structure" hyvin yleinen.

G069: contingency/emergency/preparedness planning=valmiussuunnittelu; "varautuminen" vaikuttaa suomeksi hyvin yleiseltä ja epämääräiseltä käsitteeltä? Vai onko linjattukin, että suomeksi puhutaan valmiussuunnittelun sijasta varautumisesta, jolloin käännösvastineet ovat perusteltuja. Tässäkin tapauksessa valmiussuunnittelu olisi tarpeen olla mukana, koska on usein käytetty.

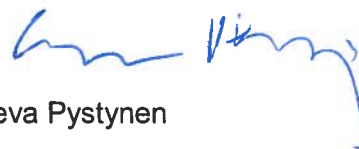
G071: 2 kertaa sama.

Kansliapäällikkö

Jaana Husu-Kallio

Hallintojohtaja

Eeva Pystynen

Tiedoksi: Kaisa Kuhmonen (kaisa.kuhmonen@vnk.fi)